

Toplum ve Hekim Yayın Kurulu'ndan

Hükümet, yeni döneme hızlı girdi. Türk Ceza Kanunu değişikliği, Anayasa değişikliği, Sosyal güvenlik "reformu", Kamu çalışanları "reformu", vb. birçok yasa tasarısı TBMM gündemine getirildi ya da getirilmeye hazırlandı. Takvim yapıldı. Bizler de, tek tek kendi özel/özgün alanlarımıza ilişkin olan değişikliklere, eleştirilerimizi hazırlamaya başladık veya hazırladıklarımızı güncellemeye çalıştık. Her örgütlü yapı, örgütlü olduğu alandaki değişiklikler konusunda, hem kamuoyunu, hem de kendi üyelerini bilgilendirmek ve gerekirse bu değişiklikleri engellemek konusunda ciddi bir faaliyetlilik içinde. Bu ciddi ve içten çabalar birleştirilmeye de çalışılmakta. Ama, yine de birşeyler eksik gibi görünmekte.

Zaman zaman kendimize sorduğumuz oluyor; kendi alanımızı politikleştirmek için yaptığımız samimi çabalar, yeterince hedefine değmediğinde, istenilen etkiyi yapmaktan uzaklaşıyor mu? Ya da ana değişiklikler konusunda, daha güçlü çabaları nasıl üretebiliriz? Doğal ki, sakın bir düşünüşle, bu sorulara verilecek yanıt, ana halkadaki değişikliklere karşı duruşun öneminin vurgulanması yönünde olacaktır. Ama, bu saptamaya karşın, nedense, kendi alanımızda giderek daha fazla daraldığımızı hissetmemize ne demeli?

Bu "karamsar" ifadeler, biraz da benzer dönüşümlerin yaşandığı ülke deneyimlerini öğrendikçe dökülüyor! Örneğin, Doğu Avrupa ülkeleri, giderek Avrupa'nın emperyalist ülkeleri ile ABD arasında "sömürgeleştirilirken", her alanda olduğu gibi, sağlık (ve de sosyal güvenlik) alanında "reformlar" yaşamakta. Söz konusu ülkelerin sağlık sistemi, baştan aşağıya değiştirilmekte ve bu ülke halkları ve aydınları, bu değişikliklerin yönü konusunda ciddi ciddi kafa yormakta. Oysa, biraz ilgili alanın dışına çıkıp, daha nesnel bakmak mümkün olduğunda, asıl değişimin "başka" yerlerde cereyan ettiği, tek tek alanlarda ise ilgili tarafların o alanın ayrıntılarına boğulduğu görülmekte. Bu konudaki en tipik örnek, Rusya. Rusya, son yıllarda sağlık dahil çok sayıda "reform"un yaşandığı, bu bağlamda yine çok sayıda uluslararası kuruluşun "üşüştüğü" bir ülke. Merkezi yapısı, esnek olmaması, verimsiz olması vb. gerekçelerle eleştirilen Rusya sağlık sistemi, daha piyasacı bir yönelime sürüklenmekte. Aynı süreçte, Rusya ekonomisi/siyaseti incelendiğinde ise, sağlıktaki değişimin bir sonuç, üstelik ayrıntı mahiyetinde bir sonuç olduğu, çarpıcı bir şekilde görülüyor.

Rusya'daki değişimin öncelikle hukuksal adımları atılmıştı: 1990 özel mülkiyet yasası, 1993 Anayasanın özel mülkiyeti güvence altına alması, 1992 özelleştirme ile ilgili bakanlık oluşturularak, özelleştirmelerin başlatılması, 1997 devlet mülkiyetinin özelleştirilmesi yasası... Yasal durum, özünde fiili bir değişimin kılıfının oluşturulmasıydı. 1980'lerde güç kazanan fikirler, yani "herşeyin devlete ait olmasının kötü olduğu, insanların özgür olarak istedikleri mülkleri edinebilmesi vurgusu", 1990'ların başında hayata yaygın olarak geçirildi. Halka "özelleştirme kuponları" dağıtıldı; bu "kuponlar ile, oturduğunuz evi, dükkanınızı, otel gibi binaları alabilirsiniz" denilerek, sıradan halk sürece ortak edildi. Sene, 1992. Bu arada, küçük kamu işletmeleri de, elden çıkarıldı. Bu aşamada, özelleştirmeye muhalefet etmesi beklenen üç temel güçle ilgili plan yapıldı: Silah sanayi ve onunla içiçe olan üst düzey subaylar/yöneticiler, güvenlik gerekçesi ile sistemin güvencesini aldı. Çoğu yerlerini korudu. İkinci büyük grup olan, petrol-gaz ve enerji kuruluşları yöneticileri, yeni oluşturulan tekellerin yönetimine getirilerek, sisteme entegre edildiler. Geriye kalan kamuya ait sanayi ve tarım işletmeleri ise, sınırsız bir yağmaya açıldı. Bu yağmada öncelik, sosyalist dönemin bazı ayrıcalıklı yöneticilerine sunuldu. Bu aşamada, daha önce olmayan bir güç oluşmaya başladı; devlet desteği ile sermaye biriktiren gruplar.

1994'ten itibaren, bir yandan küçük işletmelerin satışına devam edilirken, diğer yandan ihale veya hisse senedi yolu ile kamu kurumlarının satışı öne çıkarıldı. Bu süreçte, bir önceki dönemde sermaye sahibi yapılan güçler, desteklenerek büyütüldü. Sürecin desteklenenleri, giderek siyasi olarak da güçlenerek, iktidarda söz sahibi olmaya başladılar/iktidardaki güçlerini pekiştirdiler. Örneğin, 1995'de bir kararname ile 29 petrol şirketi, finans sektörüne sunuldu. Bankalar aracılığı ile, kamuyu boşaltanlara, Yeltsin, üst düzey devlet görevleri sundu. "Yeni oligarklar" diye anılan bir grup ortaya çıkmaya başladı. Bunlardan en bilineni Berezowski, Çeçenistan'dan sorumlu Güvenlik Konseyi Sekreter Yardımcısı yapıldı. Sonuçta, 1992-97 yılları arasında, Rusya'daki kamu işletmelerinin yaklaşık ¾'ü olan 1.9 milyonu özelleştirilmişti.

1997'den sonraki süreç ise, çok büyük kamu işletmelerinin uzun vadeli borçlanma karşılığı hisse senedi devri yolu ile özelleştirilmesine şahit olundu. Burada satın alanlar, Yeltsin ailesine yakın "yeni oligarklar"dı. 2001 sonuna kadar, özelleştirilen büyük işletme sayısı, 130 bin kadardı. Süreç, özünde sanayiinin ¾'ünün özel sektöre geçmesi, GSMH'nin 2/3'ünün özele geçmesi, oligarklar ve mafyanın ekonomiyi %70'ini denetlemesi ve üretimin durma noktasına gelmesi, buna karşın yoksulluk sınırı altında yaşayan halkın (1990 öncesi %2 olan) %50'yi aşmasıdır. Görüldüğü gibi özelleştirme adı altında yapılan, kamuya ait olanın yağmalanmasıdır. Bu noktada, hangi prim sistemi, hangi sağlık hizmet sunum modeli, hangi insangücü çalışma rejimini tartışmanın anlamı olacaktır?

Rusya'da yaşananlar, Doğu Avrupa'da yaşananlara çok benzemektedir. Türkiye'de ve benzeri ülkeler de, aynı problemlerle karşı karşıyadır. Yani, vuku bulan kamuya ait olanın yağmalanmasıdır! Bu yağmalanmaya yeterince ses çıkar(a)mayıp, onun sonuçları ile ilişkili çok fazla müdahale etmek, kolay görünmüyor. Kendi alanımızdaki yağmaya, tabii ki itiraz edip, engel olmaya çalışacağız, çalışıyoruz da. Ama asıl olan, fiili kazanımlarımızı yok eden, büyük yağmayı durdurmak...Değil mi?

Bu sayımız, dosyasız. Sayımızın öne çıkan yönü, Danışma Kurulu üyemiz Musa Özdemir'in vefatı. Sadece bir danışma kurulu üyemiz olmayıp, dostumuz, ağabeyimiz olan Musa Özdemir'i, mütevazı bir şekilde anmak amacı ile, ona bir bölüm ayırdık. Çalışma arkadaşlarımızın da desteği ile hazırladığımız bu bölüm vesilesi ile, Musa Özdemir'i saygı ve sevgiyle anıyor, sevenlerine başsağlığı diliyoruz. Bu arada, sağlık çalışanları ile ilgili bir demetimiz var, ki bu demetimizi -sizlerin katkıları ile-zenginleştirmeyi planlamaktayız. Bir sonraki sayımızda buluşmak üzere, hoşçakalın.